Afrikaans

L'**afrikaans** és una llengua derivada del neerlandès parlada a l'Àfrica austral, sobretot a Sud-àfrica i Namíbia, on fou duta el segle XVII per colons neerlandesos o afrikàners i personal, servents i esclaus de la Companyia Holandesa de les Índies Orientals. El nom afrikaans és un mot neerlandès que vol dir, simplement, «africà».

Afrikaans

Afrikaans (/ɐfriˈkɑːns/)	
Tipus	llengua i llengua viva
Parlants	
6,86 milions principalment a Àfrica austral	
Parlants nadius	7.200.000 (2016)
Parlat a	Sud-àfrica i Namíbia
Oficial a	Sud-àfrica, Namíbia

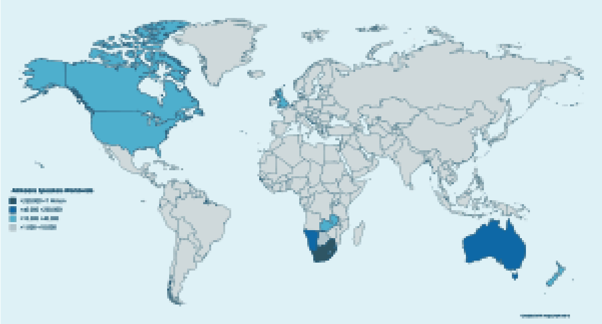

Distribució de l'afrikaans

Autòcton de	Botswana, Districte Central, Districte de Ghanzi, Districte de Kgalagadi, Districte de Kgatleng, Districte del Sud i Sud-àfrica
Classificació lingüística	
llengües nostràtiques llengües euroasiàtiques llengües indoeuropees llengües germàniques llengües germàniques occidentals grup alemany baix alemany baix fràncic	
Característiques	
Sistema d'escriptura	alfabet llatí
Institució de normalització	Die Taalkommissie
Codis	
ISO 639-1	af
ISO 639-2	afr
ISO 639-3	afr (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=afr)
SIL	afr
Glottolog	afri1274 (http://glottolog.org/resource/languoid/id/afri1274)
Linguasphere	52-ACB-ba (http://www.hortensj-garden.org/index.php?tnc=1&tr=lsr&nid=52-ACB-ba)

Contingut

Filiació
Història
Nombre de parlants
Distribució per estats
Aspectes socials
Gramàtica
Ortografia
Lèxic
Dialectes
Vegeu també
Enllaços externs

Filiació

És una llengua indoeuropea de la família germànica, de la branca occidental. Com el neerlandès actual, prové dels dialectes baix-fràncics del baix alemany, concretament d'aquells parlats al sud d'Holanda al segle XVIII. La seva filiació seria doncs exactament la mateixa si no fos per la seua evolució divergent dels darrers segles, sobretot amb la marcadíssima simplificació gramatical produïda a l'afrikaans.

Història

Els dialectes flamencs i holandesos duts pels colons neerlandesos foren fortament modificats en barrejar-se amb els parlars d'altres immigrants europeus (alemanys, escocesos, francesos) i,

Ethnologue.com	afr (http://www.ethnologue.com/language/afr)
ASCL	1403
IETF	af

sobretot, en ser adoptats per altres parlants no europeus (essencialment malaio-parlants vinguts de les illes Moluques i nadius africans parlants de khoisi i khoikhoi entre altres). Aquests foren sovint esclavitzats, i vers el 1710 ja ultrapassaven en nombre els homes lliures. La llengua s'estava desenvolupant entre parlants que provenien d'estructures gramaticals totalment diferents i que no tenien cap possibilitat ni d'escriure ni d'analitzar el seu parlar/dialecte.

Fins a la meitat del segle XIX era una llengua oral sense representació escrita ni formes literàries, llevant de la seva presència esporàdica com a dialectalisme entremig de texts altrament considerats com a "escrits en neerlandès". Així doncs, fins i tot en el domini administratiu, la llengua oficial era el neerlandès. En aquell moment començà a utilitzar-se a les escoles i emprèn el camí cap a l'oficialitat, que s'acabà produint l'any 1925. La primera gramàtica així com els primers diccionaris foren publicats el 1875 per la *Genootskap vir Regte Afrikaners* (Societat dels autèntics afrikàners).

Durant el segle XX ha esdevingut una llengua literària rica i amb una considerable producció en tots els camps (poesia, llibres de text, llibres científics i tècnics, etc.). Breyten Breytenbach n'és un bon exponent: autor entre altres obres de *Ysterkoei Moet Sweet* (poesia, 1964) i *Les Veritables Confessions d'un Terrorista Blanc* (1984).

Nombre de parlants

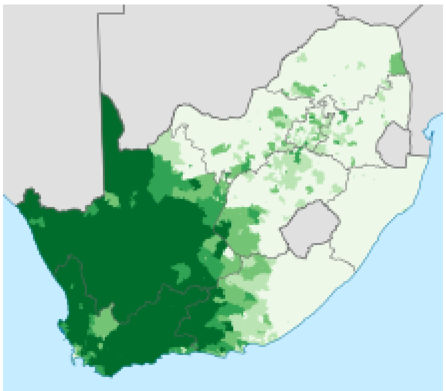

Distribució geogràfica de l'afrikaans a Sud-àfrica: proporció de la població que parla afrikaans a casa.

- 0–20%
- 20–40%
- 40–60%
- 60–80%
- 80–100%

L'afrikaans és la tercera llengua de Sud-àfrica pel que fa al nombre de parlants després del zulu i el xosa. Un cens del 2001 mostrava que 6 milions de persones la tenien com a llengua materna (13% de la població). L'afrikaans és l'idioma més parlat a Cap Septentrional (69,3%) i Cap Occidental (59,2%), el segon més parlat a Gauteng (16,7%), Estat Lliure (14,5%), Cap Oriental (9,6%) i Nord-oest (7,5%), i és present a Mpumalanga (8,3%), Limpopo (2,2%) i KwaZulu-Natal (1,6%).

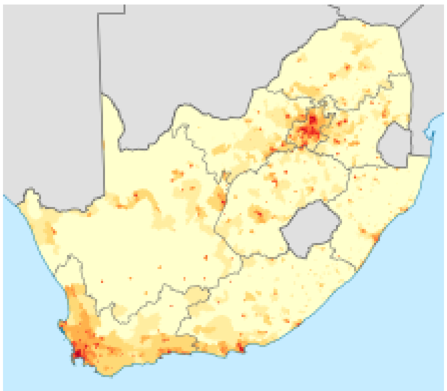

Distribució geogràfica de l'afrikaans a Sud-àfrica: densitat de la població amb l'afrikaans com a llengua materna.

- <1 /km²
- 1–3 /km²
- 3–10 /km²
- 10–30 /km²
- 30–100 /km²
- 100–300 /km²
- 300–1000 /km²
- 1000–3000 /km²
- >3000 /km²

Un cens del mateix any a Namíbia la mostrava com a pròpia de 200.000 persones (11% de la població), especialment centrades a Windhoek. A banda d'això, tant a un estat com a l'altre moltes altres persones parlen l'afrikaans com a segona llengua, especialment a Namíbia, on fa un paper de lingua franca (a Sud-àfrica és més aviat l'anglès). A més, l'afrikaans també és present en altres països propers (Botswana, Malawi i Zàmbia) així com en zones d'Europa, Nord-amèrica o la Commonwealth on hi ha hagut immigració de sud-africans. Tot plegat fa l'afrikaans la llengua materna d'un xic més de 6 milions de persones. Si a aquests s'hi sumen els que la tenen com a segona llengua, el seu nombre de parlants és estimat entre els 10 i els 20 milions.

Distribució per estats

- **Sud-àfrica**: 6.500.000, dels quals 1.000.000 també parlen anglès. Altres 6.650.000 la fan servir com a llengua vehicular. Les zones d'afrikaans-parlants principals són les províncies del Cap del Nord i del Cap Occidental, i les ciutats de Johannesburg, Pretòria, Port Elizabeth i Bloemfontein.
- **Botswana**: 100.000, principalment per afrikàners al districte de Ghanzi.
- **Namíbia**: 150.000 (7,5%), és una de les quatre llengües reconegudes com a nacionals; parlat pel 25% de la població a Windhoek.
- **Regne Unit**: 100.000, parlat per immigrants sud-africans.
- **Nova Zelanda**: 85.000 aproximadament
- **Malawi**: Sense dades concretes.
- **Zàmbia**: Sense dades concretes.

Aspectes socials

Pel fet d'haver estat una de les llengües afavorides per l'antic règim de l'apartheid, l'afrikaans es percep a vegades com una llengua exclusivament de blancs. Tanmateix, les enquestes esmentades desmenteixen aquest fet: dels 5.983.423 sud-africans que el parlaven a casa, "només" 2.536.907 (o el 42,4%) eren blancs. La majoria de parlants d'africans eren mulats: 3.173.970 (el 53,0%). A més, 253.279 negres (4,2%) i 19.267 (0,3%) asiàtics digueren que el parlaven a casa. D'entre els blancs, el 59% parlaven afrikaans i el 39% anglès, mentre que entre els mulats la proporció era de 79% contra 19%.

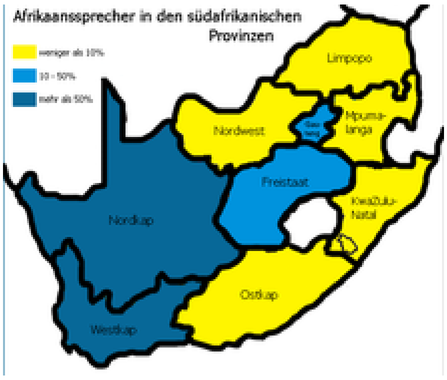

Percentatge de parlants d'afrikaans a les províncies de Sud-àfrica:
- més del 50%
- entre el 10 i el 50%
- menys del 10%

Dins de Sud-àfrica, els parlants d'afrikaans es concentren a l'oest, on arriba a ser llengua majoritària a les províncies del Cap Septentrional i Cap Occidental i les parts occidentals de l'Estat Lliure i el Cap Oriental. A la part oriental del país els qui parlen afrikaans es concentren a les ciutats (Pretòria, Bloemfontein, Vereeniging, Welkom, Potchefstroom, Klerksdorp, Krugersdorp) si bé també n'hi ha d'escampats en granges aïllades (els *bòers*).

Sota la constitució multiracial de 1994 l'afrikaans continua essent una llengua oficial de Sud-àfrica, si bé ara, a més de l'anglès, comparteix aquesta condició amb nou altres llengües. Aquesta nova situació ha significat que l'afrikaans perdés posicions respecte a l'anglès. El 1996, per exemple, la *South African Broadcasting Corporation* reduí el nombre d'hores de televisió en afrikaans alhora que les línies aèries nacionals deixaven d'emprar la versió en afrikaans del seu nom (*Suid-Afrikaanse Lugdiens*) per centrar-se en l'anglesa (*South African Airways*). Anàlogament, les missions diplomàtiques a l'exterior ara només mostren el nom del país en anglès i la llengua local de l'estat on siguin.

Malgrat que aquests esdeveniments no han agradat els seus parlants, l'afrikaans roman vital, amb molts diaris i revistes que hi són publicats amb força difusió, un canal de televisió de pagament (KykNet) llançat el 1999 i un canal musical (MK89) el 2005.

Malgrat que l'afrikaans ha divergit notablement del neerlandès en els darrers tres segles, encara hi comparteix el 85% del vocabulari, i als seus parlants els és fàcil aprendre el neerlandès en poc temps. Això ha permès a moltes companyies neerlandeses de deslocalitzar els seus centres d'atenció telefònica a Sud-àfrica, beneficiant-se de costos menors.

Gramàtica

Presenta una forta simplificació gramatical comparada amb el neerlandès.

No s'hi distingeix cap mena de gènere gramatical en els substantius, cosa que representa una simplificació més respecte al neerlandès, que ja havia reduït els tres gèneres germànics (masculí, femení i neutre) a dos (comú i neutre). El plural s'indica mitjançant el morfema *-e* (per oposició al neerlandès, on hom empra *-en*, *-n*, *-s*, *-'s*).

Posseeix un únic article: *die*.

No hi ha cap mena d'inflexió verbal en funció del subjecte (dins d'un temps verbal): cal sempre col·locar un pronom davant per saber qui fa l'acció. Així, hom pot comparar l'exemple següent amb el verb ser, un dels més irregulars en neerlandès, que ha esdevingut totalment regular en afrikaans:

Català	**Afrikaans**	**Neerlandès**
Sóc	Ek is	Ik ben
Ets	Jy is	Jij bent
Ell/Ella és	Hy/Sy is	Hij/Zij is
Som	Ons is	Wij zijn
Sou	Julle is	Jullie zijn
Són	Hulle is	Zij zijn

Nota: La *y* en afrikaans és aproximadament el mateix que el neerlandès *ij* (escrit a mà, ÿ=ij, i només ha estat recentment que la separació entre ambdós s'ha oficialitzat).

La passiva s'expressa mitjançant el verb auxiliar *word* ("esdevenir") i el participi, anàlogament a altres llengües germàniques. En passat *is* substitueix *word*.

De les dues formes bàsiques de pretèrit existents en el neerlandès, simple i perfet, només la darrera s'ha acabat mantenint a la pràctica, existint només certs verbs que mantenen el simple (*is -was*: "és", "era"). El passat és doncs "subjecte + het + participi", on "*het*" és el present del verb "tenir" que fa d'auxiliar. Així "ek heb gebreek" pot equivaldre als catalans "he trencat", "vaig trencar", "trencava" i "havia trencat".

L'afrikaans presenta el fenomen de la doble negació (anàloga al "no... pas" de certs dialectes del català). Exemple: *Hy het dit* ***nie*** *gedoen* ***nie*** ("Ell no ho ha fet pas.")

Ortografia

L'ortografia de l'afrikaans és semblant a la del neerlandès (distinció entre vocals curtes i llargues mercès a l'escriptura de dues vocals seguides o no presència de doble consonant al darrere, g com [x], etc.) si bé més simplificada. Aquí sota es mostren les variacions ortogràfiques respecte al neerlandès:

- L'*ij* neerlandesa s'escriu en afrikaans com a *y* excepte al sufix *-lijk*, que esdevé *-lik*. Exemple: Bybel (Bijbel-*Bíblia*)
- El dígraf "*ch*" neerlandès (homòfon amb "*g*": [x]) esdevé "*g*" (o "*k*", veure següent punt): agter (neerlandès: achter - *darrere*), geskiedenis (neerlandès: geschiedenis - història)
- L'acabament neerlandès -sch esdevé -sk: waarskynlik (waarschijnlijk -*probablement*)
- La "g" desapareix entre dues vocals: hoe (hoge - *alt*). Aquest tret és compartit amb el flamec occidental.

- El grup "-st" perd la "t": lugpos (luchtpost - *correu aeri*)
- Els grups oo i ee esdevenen dígrafs, en lloc de només vocals llargues (cosa que també passa al neerlandès del Randstad)
- L'"u" sona gairebé com una "i".
- El grup "eu" sona gairebé com "ee".
- No hi ha cap diferència entre au, ou, auw i ouw, que esdevenen ou i són pronunciats com a [əu]: outomaties (automatisch -*automàtic*), oud (oud, *antic*), blou (blauw -*blau*), vertrou (vertrouwen-*confiar*)

Posseeix 15 vocals, entre curtes, llargues i diftongs.

Lèxic

Català	**Afrikaans**	**Neerlandès**	**Alemany**	**Anglès**
acció	aksie	actie	Aktion	action
si us plau	asseblief	alstublieft	bitte	please
llit	bed	bed	Bett	bed
cònjuge	eggenoot	echtgenoot	Ehegatte	spouse
bona tarda	goeienaand	goedenavond	guten Abend	good evening
aeroport	lughawe	luchthaven	Flughafen	airport
mon (el meu)	my	mijn	mein	my
fer	maak	maak	mache	make
collita	oes	oogst	Ernte	harvest
obrir	oop	open	offen	open
demà passat	oormôre	overmorgen	übermorgen	the day after tomorrow
junts	saam	samen	zusammen	together
escola	skool	school	Schule	school
dolent	sleg	slecht	schlecht	bad
per	vir	voor	für	for
ocell	voël	vogel	Vogel	bird ('fowl')
lliure	vry	vrij	frei	free
cinc	vyf	vijf	fünf	five
probablement	waarskynlik	waarschijnlijk	wahrscheinlich	probably
hivern	winter	winter	Winter	winter
gel	ys	ijs	Eis	ice

Dialectes

- Afrikaans de l'oest del Cap (*Kaapse Afrikaans*)
- Afrikaans de l'est del Cap (*Oosgrensafrikaans*)
- Afrikaans del riu Orange (*Oranjerivierafrikaans*)

Vegeu també

- Literatura afrikaans
- Llengua Gayle

Enllaços externs

- Apprende Afrikaans Online (http://www.afrikaans.us) **(afrikaans) (anglès)**
- Llista de paraules en afrikaans i el seu equivalent neerlandès (Die Roepstem) (http://roepstem2.tripod.com/snaaks.html) **(neerlandès) (afrikaans)**
- Informació sobre **Afrikaans** a la XV edició de l'*Ethnologue*, amb el codi "afr" (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=afr) **(anglès)**
- Diccionari afrikaans-anglès i enllaços a pàgines en afrikaans (http://www.majstro.com/Web/Majstro/taleninfo/afr_en.php) **(afrikaans) (anglès)**
- Diccionari Webster afrikaans - anglès (http://www.websters-online-dictionary.org/definition/Afrikaans-english/) **(afrikaans) (anglès)**
- Diccionari afrikaans-alemany i enllaços a pàgines en afrikaans (http://www.majstro.com/Web/Majstro/taleninfo/afr_de.php) **(afrikaans) (alemany)**

Obtingut de «https://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Afrikaans&oldid=24007188»

La pàgina va ser modificada per darrera vegada el 7 jul 2020 a les 20:40.

El text està disponible sota la Llicència de Creative Commons Reconeixement i Compartir-Igual; es poden aplicar termes addicionals. Vegeu les Condicions d'ús. Wikipedia® (Viquipèdia™) és una marca registrada de Wikimedia Foundation, Inc.